

POKRYĆ (91) *vb pf*

o jasne.

inf pokryć (29). ◇ *fut* 1 sg pokryję (1). ◇ 3 sg pokryje (10). ◇ 3 pl pokryją (2). ◇ *praet* 2 sg m pokryłeś (2). ◇ 3 sg m pokrył (12). *f* pokryła (5). ◇ 3 pl m pers pokryli (4). *subst* pokryły (7). ◇ *plusq* 3 sg m był pokrył (1). ◇ 3 pl m pers byli pokryli (1). ◇ *imp* 2 sg pokryj (3). ◇ 3 sg niech, niechaj pokryje (3). ◇ [2 pl pokryjcie.] ◇ *con* 1 sg f bych pokryła (1). ◇ 2 sg m byś pokrył (1). ◇ 3 sg m by pokrył (3). *f* by pokryła (2). ◇ 3 pl *subst* by pokryły (1). ◇ *part praet act* pokrywszy (3).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVIII w.

1. Okryć, nakryć, przykryć; *vestire Mącz; operire PolAnt* [w tym: kogo (11), co (30)] (41) :

A. Położyć na czymś warstwę czegoś [z podmiotem osobowym; w tym: czym (18)] (22) :

Przen (7) : Bo pokrył was Iehowá duchem ínu twárdego/ y zátkał oczy wálze *BudBib Is* 29/10; *WierKróc Av*; Wítýd opuściwłszy [dusza] íprofnóść vlubiłá/ Grzech popełniwłszy/ wíętfzym go pokryłá. *GrabowSet M2v*.

a) Zawrzeć w czymś jakąś treść (1) : áczkolwiek [Bóg] mi przez proroki y Ewánielífty/ pímo którym słowo íwoie pokrył/ zołtáwić raczył *SkarJedn* 43.

b) O wcieleniu Chrystusa (2) : Wízędy á wízędy to okázuiąc/ íż on [Chrystus] [...] iedynego Bołtwá [...] wzywa z Bogiem Oycem y z Duchem świętym íwoim: áczkolwiek to był pokrył świętym człowieczeńftwem íwoim. *RejPos* 294v.

W porównaniu (2): Potwarz to tedy íeft ná Bogá/ y ná fýná íego Iezulá Mefyafzá/ żeby on áż zdráda y fortelem/ ołzukác y włowić miał ízátáná/ pokrywłszy człowieczeńftwem/ íáko wędę chrobaczkíem/ Bołtwo *CzechEp* 205, 174.

a. Położyć na czymś tkaninę (6) : biegay po ten płázcż/ który małz od Athánázego Bískupá/ żebyś im to moie cíáło ku pogrzebu pokrył. *SkarŻyw* 51; którzy [synowie] bácznieyłszy ná wczćiwość oycowłką będąc: odwrócili oczy od íromoty oycá íwego: y wípák idąc/ pokryli ízátą człónki íego *SkarŻyw* 271, 52, 271; Synu/ powiáda/ nád vmárlym płácz/ [...] y wedle rozłádku y baczenia pokryi cíáło íego *SkarKaz* 386a.

Przen (1) :

Zwrot: »pokryć płaszczykiem [czego]« = nadać lepsze pozory [Cf znac. 3.a.] (1): dżíšia íię [papieże] ítáráia o tákowe forytarze/ którzyby tę ich niezbożność pokryć/ nieiákim domniemánym płázczykiem ípráwiedliwości [mogli] *NiemObr* 65.

b. Odziać, ubrać kogoś a. ubrać się (6) : Niektorzy też zacnych y Kfiáżęcych domow ludzie ołtrym worem twarzy íwoie/ áby wídzíáne nie były/ pokrywłszy/ do Pánów rozmáitych/ [...] chodząc íáłmużny profili *ReszHoz* 126.

Zwoty: »ciało pokryć« (1): wyrzáła ízátę piékną przed íobą położoną. Ktorą gdy cíáło íwe pokryłá/ [...] zá nią oblubieńcowi íwemu [tj. Chrystusowi] dziékowála *SkarŻyw* 69.

»nagość (ciała) pokryć« [szyk zmienny] (3): Bo wnet/ z íey [św. Agnieszki] włófow od głowy/ [Bóg] ták gęftá záłfonę wczýnić ráczyl/ y ták íá obtoczył/ íż żadna íuknia podcíwíey nágości íey pokryć nie mogłá. *SkarŻyw* 69, 262; Przecz zem przyśzedł dżíz znácznie pocżćiwie do tego/ Ze ledwie mam czym pokryć nágość cíáłá mego. *CzahTr* Iv.

»odzieniem pokryć« (1): Iużz moy oblubieniec włożył drogą tkanicę ná łzyię moię [...] y złotym odzienim pokrył mię. *SkarŻyw* 68.

c. Obić czymś (1) : Vestire parietes tabulis, Tárćicámi ściány pokrić. *Mqcz* 490c.

d. Przysypać (1) : przenásłádownicy wiáry/ ná więtfzą zelżywość y zgubę imieniá Chrytułowego: mieýłce ono grobu Bożego zámiotáli: y wály pokryli *SkarŻyw* 396.

e. Zatopić (1) : Y rzekł [Bóg]/ wftąpię/ (á) pokryę ziemię/ wygubię miáłto *BudBib Ier* 46/8.

B. Być tym, co pokrywa, znaleźć się na czymś warstwą (19) :

a. Zasłonić, zakryć (2) :

[*pokryć od czego*: Mowią gorám y fkałam Padnycze na náłf a pokrycze náłf odoblycznołzci [...] fzedzacego na maieftacze *TomZbrudzAp* 6/16.]

W porównaniu (1): A ś. Piotr ná modlitwę vpadwłzy/ ziednał obłok v Páná Bogá: ktory wnet iáko piękne drzewo włzytko ono zebránie pokrył. *SkarŻyw* 372.

Przen: Stać się czymś udziałem (1) : Vyrzy też nieprzyiaćiołká moiá/ y pokrye iá wftyd *BudBib Mich* 7/10.

b. Zasypać (7) : Otworzyła fię [*errata dodaje*: ziemia] á pozárła Dathaná/ y pokryła zbor Awiránow. *BudBib Ps* 105/17.

Fraza: »niech ziemia pokryje« (1): Niechay nas Syrus áni Amon fropi Niekarze [...]. Ráczéy ogniŃty piorun nas niech bije: Albo w przepáści fwe ziemiá pokrije. *ZawJeft* 10.

Przen (1) :

Fraza: »pokryje zapomnienie« (1): A was którzy fye kochaćie W świećie: Ni łłodkości znáćie Wiecznéy łławy: was pokrye Zápomnienie *ZawJeft* 46.

a. Pogrzebać (3) :

Frazy: »mogily pokryły« (1): Dármo niełzczefna ná krwáwe mogily Pogłádałz/ fynyć tve włáne pokryły. *GrochKal* 24.

»pokryła ziemia« (1): Wy [*męczennicy*] iefteście gwiazdy świátá tego/ kwiáty kościelne/ was niepokryła ziemiá/ ále przyięło niebo *SkarŻyw* 209.

Zwrot: »pokryć [*czyje*] kości« (1): O nieplódna Ithako/ pełna włzytkich złości/ Wątpię byś miáła ziemie zto [!]/ pokryć mé kości. *GórnTroas* 65.

β. Przysypać cieką warstwą (1) :

Fraza: »popioł twarz pokrył« = *na znak żałoby po zmarłych (1)*: włofy potárgáné/ w żalu zmárłych iuż wifzą rozwiázáné: Náđ oczy wifzą drugié: á gorący Popioł twarz pokrył/ y włos niegdy łłkńacy. *GórnTroas* 13.

c. Zalać, zatopić (3) : Wozy Fáraónowe y woýłko iego wbił do morzá [...]. Głębokości pokryły ich/ połzli ná głębiá iáko kámięń. *BudBib Ex* 15/5, *Ps* 105/11.

Przen (1) : Toć to iefł on korab [*tj. Panna Maria*]/ ktorego burzliwe nawáłności świátá tego nie pokryły *LatHar* 477.

d. Spowić, ogarnąć (4) : Abowiemći idzie iáłność twoiá [*Jeruzalem*]/ á wzeydzie nád tobą Chwałá Páńłka. Ponieważ pokriją ziemię ćiemności/ á gęfta ćiemność ludzi *CzechRozm* 120, 134v; Temiż czáfy/ przez trzy niemal gođziny/ cudowne ćiemności świát włzyłtek pokryły. *LatHar* 320, 700.

e. *Znaleźć się na czymś w wielkiej ilości (3)*: Coż obrzydły á niepożyteczny człowiek? [...] Połpołu w prochu łpąć będą/ á czerw pokryie ie. *BudBib Iob* 21/26.

Zwrot: »pokryć ziemię (a. oblicze ziemi)« = *operire superficiem terrae PolAnt* (2): Oto lud wyłzedł z Micraimá/ oto pokrył oblicze ziemi *BudBib Num* 22/5; Potym w ófme y pladze vderzył Moyżefz łaską w ziemię/ y powłtał wiátr y przypędził wielkie woýłká iáko obłoki łzáránczey/ ifz pokryły ziemię włzytkę *SkarŻyw* 480.

2. *Spowodować, żeby ktoś czegoś lub kogoś nie znalazł, ukryć, schować wiele, wielu; abscondere Vulg, PolAnt* [w tym: kogo, co (pl) (5)] (7) : *Leop* 4.Reg 7/8; Krol rofkazał Ieremiałzowi [...] y Sáráiałzowi [...] áby poimáli Báruchá piłárzá/ y Ieremiałzá Proroka: Ale ie Pan pokrył. *BibRadz Ier* 36/26, 4.Reg 7/8.

pokryć przed kim (1): tá niewiáłtá byłá żoná Abdyałza Proroká/ ktory Proroki Páńłkie pokrył przed Iezábelą *BibRadz I* 203c marg.

pokryć gdzie [w tym: w co (2), w czym (1)] (3): gdy zábijałá Iezabel Krolowa proroki Páńłkie/ on zebrałwzy ich łto/ pokrył ie w iáłkiniach *Leop* 3.Reg 18/4; Włédzże potym/ opáćie/ iáko grác z biłkupy/ Bo bacząc/ żeć wygránéy vbywáło kupy/ Pokryłéś dudki w gębę/ czyniác tę połtawę Ześ przegrał *KochFr* 100. Cf *Zwrot*.

Zwrot: »w ziemię pokryć« = *zakopać (1)*: ktorzy iż łkarby byli w ziemię pokryli [*in terra suffoderant*] ktorych Tatarzy żádali, dla tego włzytczy [...] bez żadney lutołci byli pobici. *MiechGlab* 17.

3. *Nie dopuścić, żeby ktoś się o czymś dowiedział, zataić, zachować w tajemnicy; zamaskować, zatuszować* [w tym: co (26)] (27) : *RejWiz* 189; Iáko ieden z náłznych/ [...] rad bárzo po Vłárłku/ á długo chodzi: á to dla tego áby pokrył nieforemność nieiáką nog łwoich *GórnDworz* N5v; Iulius Cefar będąc łyłym/ rad bárzo chadzał w łwoim zwyciężnym wieńcu/ áby pokrył onę łyšinę. *GórnDworz* N6; A dla tego káždy łie o to łtára/ áby pokrył niedołtátek iefli iáki ma ná ciele/ ábo ná vmyłle *GórnDworz* Ee8v, E7v [2 r.], K8, V8v, Aa4v, Mm4; *CzechEp* 415; *CzechEpPORz* *4; *NiemObr* 157; Czálém bych rádá żáłość łwą pokryłá/ A ná lepłzá łie połtawę zdobyłá *KochFrag* 25.

pokryć czym (1): Zdobywáiąc łię oni [*papieże*] ná to/ czymby tę znáczną niezbożność pokryć y przyłárbowác mogli. *NiemObr* 65.

pokryć czym [= za pomocą czego] (2): Iakożby go [*króla*] miał kárác gdyż on praktikámi/ Pokryie włzyłtki błédy *MycPrz I* B3v; *CzechEp* 325.

W przeciwstawiach: »pokryć ... pokazać, wynorzyć« (2): będzie tho wielki rozum dworzáninow/ kiedy tho/ w czym łie dobrze czuie/ [...] pokaże łudziom nieznácznie/ á pokryie/ iefli co zna nie bárzo trefnego w łobie. *GórnDworz* N5v; pokryć to lepiej/ niż wynorzyć/ co łie kiedy komu trefiło. *GórnDworz* Dd.

Zwrot: »pokryć od [czyjej] wiadomości« (1): Ach włzechmogáci panie [...] Patrząc tu na łwe błázny zas łie za nię nie włtydzyłz Ktorzy chczą włzytko pokryć od twej wiadomołci *RejJóz* Gv.

Szeregi: »pokryć i (abo) pofarbowác (a. przyłárbowác)« (2): nie godzi łię mym zdániem/ te też milczeniem opułcić: co więcéż połpolicie niektorzy przedłię biorą: á to/ chcąc iáko mogá pokryć/ ábo więcéy pofarbowác łzkarádą łprołność *CzechEp* 46; *NiemObr* 65.

»pokryć i zatynkowác« (1): ktorego [*bałwochwalstwa*] pełne iefł Papiéfłwo/ że go żaden pokryć y zá tynkowác łwoim rozumem y Loiką nie może *CzechEp* 325.

W przen (1) : iż áffektu fwego przyiázneho zátáic miedzy sobą nie mogą/ ále go miłym przyiációlom y powinnym rádži pokázuią/ nic chęci fwey zarzyfstej ná fercu fwym pokryć nie vmieiąć *WerKaz* 267.

a. *Nadać lepsze pozory, pokazać w lepszym świetle [czym] (3)* :

W połączeniu szeregowym (1): Ale to przedsię przeciw prawdzie nic nie ielt: tym tego nie zmáze: nie pokryje: nie przyfłodzi: Iuż i[á]d iádem przedsię zoftánie *CzechEp* 123.

W przen (2) :

Zwrot: »pokryć owczynką« [szyk zmienny] (2): Ale mi podobno rzeczećie X. K. [...] chcąc te kły/ tych wilkow iádowitych Kátholikow fwych/ [...] owczynką iáką pokryć/ [...] iż on nie gáni zgoła piłmá ś. *CzechEp* 122, 21.

b. *Wyrazić coś w tekście nie wprost, lecz przy użyciu metafory, symbolu (2)* : CZytamy ony ftóre páráboły ábo przypowieści [...] iáko Ioáthán Sychimitom przekládał/ gdy drzewá w leśie krolá obierác chćiáły. y powázne bárzo rozumienie tám pokrył *SkarKaz* 80a.

Zwrot: »w ciemnych figurach pokryć« (1): Co w piłmie fwoim Moyzełz opowiedział/ co w ciemnych figurách pokrył/ [...] to łam ofobą fwoią z otchłáni świątych oycow przyzwány/ zeznawa *SkarKaz* 117b.

4. *Uzasadnić coś złego, wytłumaczyć, uwiarygodnić [co] (5)* :

pokryć z czego (1): Mowim ná ty co włytko do piłmá (z ktorego zle rozumianego fwe błędy pokryć chcą) vkázuią: iákoby kościoł bez piłmá być niemogł *SkarŻyw* 364.

pokryć czym (4): [Grekwie] náleżli sobie przyczyny/ ktorými/ odfzczepieńftwo od iedności kościołá Bożego/ y niepoftużeńftwo fwoie/ przeciw ftolicy Apoftolfskiej/ pokryć chćieli. *SkarJedn* 231, 217, 277; Tákich rozliczności w oblubiency Chryftufowej [tj. *Kościole katolickim*] wiele náyduiąć Heretycy fwoie waśni/ rofterki/ y rozdzielena pokryć/ takim przykłądem chcą *SkarŻyw* 538.

5. *W zwrocie*: »pokryć grzechy (a. sprośność grzechow), złości, błędy, nieprawości, niedostatki« [szyk zmienny] [4:3:1:1:1] (10) :

a. *Wybaczyć, odpuścić (7)* :

W połączeniu szeregowym (1): A ták ie [grzechy] odpufzczác będzie że ich iuż więcey pámiętác nie będzie/ Nie iżby ich nie było/ ále iż choćiaby były/ on ie pokryje/ y onych nie przyczyta/ áni ich więcey pámiętác będzie. *CzechRozm* 116v.

Zwrot: »pokryć miłosierdzim; miłosierdzie (a. miłość) pokryje« [szyk zmienny] (3;2): POkriy fwym miłosierdzim/ pánie/ náłze złości/ A rácz nam błogołłáwić z oycowfskiéy miłości *KochPs* 96, 127; *KochFr* 117; *LatHar* 220, 485.

Szereg: »ogarnąć i pokryć« (1): niechay ogárnie y pokryje niedoštátki moie/ niewyftłowione miłosierdzie twoie. *LatHar* 220.

a. *Uprosić przebaczenie (1)* : [nie wiemy] o wybránych y nápiłánych w ksiégách bożych/ ktorzy nam v fędziego ftráfzliwego pomogą/ á grzechy y niedbálftwá náłze pokryią. *SkarKaz*)(3v.

b. *Zadośćuczynić (3)* : *SkarŻyw* 183; Przełożylci y zálecił cnoty rozmáite/ ktoreby fprośność grzechow twoich/ świeżo álbo zdawná popełnionych/ pokryły *LatHar* 676; Teraz rozumiełz, że tym

xtałem błędy swoie Małz pokryć? [...] (Rádżęc) wymi fię cnoty; á z fercá swoiego Wyżeń gnułność
CiekPotr 48.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1)* : Verbergen. Pokryć. Dissimulare. *Calag* 496b.

Synonimy: **1.A.** położyć; **b.** odziać, przyodziać; **c.** obić; **e.** zalać, zatopić; **B.a.** zasłonić; **c.** zalać, zatopić; **d.** ogarnąć; **2.** schować; **3.** pofarbować, przemilczeć, przyfarbować, zafarbować, zamilczeć, zataić, zatynkować.

Formacje współrdzenne cf KRYĆ.

Cf 1. POKRYCIE, POKRYTY

LWil